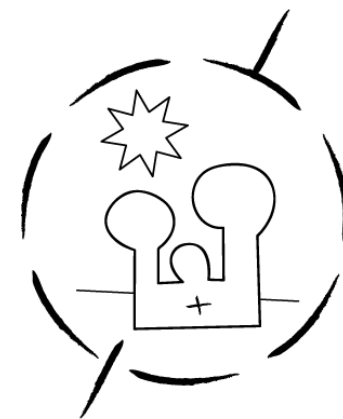

Ob jaslicah pogosto ni nobenega izvoda te knjižice,
ker jih brezvestni obiskovalci kradejo.
Ker verjamemo, da je vam to pod častjo,
vas najvljudneje prosimo, da se jim ne pridružite.

Besedilo iz knjižice bo v kratkem moč dobiti na
<http://www.rkc.si/zupnije/lj-dravlje/>

Jaslice 2005

Verstva sveta

Uvod

V tej knjižici si lahko preberete opise verstev, prikazanih v jaslicah. Kot je napisal Finn, električni tok lahko izmeriš le tako, da zvežeš ampermeter v tokovni krog, enako pa tudi vere ne moreš doživeti od zunaj, marveč le odnotraj. Kot kristjani se lahko trudimo – in nemara celo moramo truditi – čim bolj spoznati tudi druge vere, da bi se iz njih kaj naučili, ali pa vsaj zato, da bi lažje razumeli pripadnike drugih ver, s katerimi se v sodobnem svetu vedno pogosteje srečujemo. Nikoli pa ne bomo mogli razumeti drugih ver tako dobro kot krščanstva. Če ne drugega, nam to branijo kulturne prepreke, saj nekdo, ki obrezuje trto po dolenskih gričih, na hinduizem nikoli ne more gledati kot nekdo, ki je rasel kot kmet na obali Gangesa.

Slovenskemu človeku, pa čeprav nevernemu, bo krščanstvo z njegovimi navadami, etiko in umetnostjo, vedno bližje od daljnih vzhodnih verstev. Po drugi strani, pa tudi rojeni hindujec bi ne mogel opisati vsega bogastva svoje vere v borih dveh straneh besedila.

Knjižico torej objavljamo z nekoliko nelagodja, vedoč, da svojega dela nismo mogli opraviti dobro. Dasiravno smo

se trudili po najboljših močeh, smo pri opisovanju drugih verstev zagotovo zagrešili kako netočnost in kako reč povedali slabše, kot bi jo lahko, ko bi vedeli in razumeli več ter si lahko privoščili več prostora.

V vseh svojih pomanjkljivostih pa bo dosegla namen, če bo v bralcih vzbudila spoštovanje do drugih, ki prav tako kot mi, kristjani, iskreno iščejo Boga. Čeprav verujemo v »Enega Boga, Očeta vsemogočnega, stvarnika nebes in zemlje, vseh vidnih in nevidnih stvari...« si ne moremo drzniti reči, da budistični menih, ko vrtil svoj molilni mlinček, morda ne moli iskreneje od kristjana, tulečega »Gospod, Gospod!« Drugi namen naših jaslic pa je, kot vsako leto, zbujanje radovednosti. Knjig, primernih za njeno potešitev se kar tare; nekaj jih je naštetih na koncu knjižice.

Hinduizem

Hinduizem je prastara indijska vera. Po njej ima človek štiri cilje: užitek, uspeh, dolžnost in osvoboditev. Prvi trije so kot otroška igra, v kateri sicer nič slabega, vendar jo mora vsak nekoč prerasti. Ko se naveliča telesnih užitkov, se začne gonja za uspehom in ko uvidi, da tudi ti ne zadovoljijo duše, iščejo nečesa več v altruističnem delu v korist družbe. Vse to pa še vedno sodi na *pot želje*. Pravi, končni cilj se skriva nekje onstran želja. Do Boga je mogoče priti le tako, da pozabimo nase, na svoje telesne potrebe in želje.

Kakor so spoznali tudi krščanski modreci (npr. sv. Janez od Križa) imajo naši različni značaji in sposobnosti za posledico to, da tudi k Bogu hodimo po različnih poteh. Hinduizem je prepoznal štiri različne.

- *Džnanajoga* je pot do Boga s spoznanjem. Do Boga je mogoče priti z meditacijo, refleksijo, opazovanjem sebe in odkrivanjem notranjega Boga (Atmana). Sveti spisi, ki jih študirajo džnanajogiji, so podobni, denimo, razpravam sv. Tomaža Akvinskega.

- *Bhaktijoga* je najbolj priljubljena med vsemi štirimi potmi in nemara tudi najbližja krščanstvu. Eden znanjih bhaktijogijev iz 16. stoletja, Tulsidas, je imel tako rad svojo ženo, da je ni mogel pogrešati niti en sam dan, tako da je nekoč vzkliknila: »Tako si navezan name! Ko bi mogel prenesti to svojo navezanost na Boga, bi ga v trenutku dosegel!« Tudi naša, krščanska ljubezen do bližnjih ima namen odslukati se v našo ljubezen do Boga.
- *Karmajoga* je namenjena dejavnim osebam, ki bodo do Boga prišli z delom. Bistvo te joge je delati dobro tako dolgo, da ob tem povsem pozabiš nase. Znana je zgodba o jogiju, ki je sedel ob potoku in reševal škorpijona, ki je padal vanj, škorpijon pa ga je ob tem vedno pičil. Ko so ga vprašali, zakaj ga še vedno rešuje, je odvrnil, da je v naravi škorpijona, da pika, v naravi jogija, pa da pomaga.
- *Radžajogiji* poskušajo s telesno vadbo preseči, pozabiti, izriniti iz zavesti lastno telo in duha ter tako doseči stanje popolne zamaknjenosti v Boga.

Kot v vseh vzhodnih religijah tudi v hinduizmu človek pride do odrešenja z lastnim delom, meditacijo, ne pa z božjo intervencijo, kot v zahodnih.

Hinduizem verjame v reinkarnacijo: človek ne živi le enega življenja, temveč se rojeva znova in znova, dokler ne uspe doseči končnega cilja in se po smrti združiti z Bogom. Če torej nekdo ostane na nivoju »otroka«, ki se peha le za užitki ali uspehom, bo imel v naslednjem življenju – uči hinduizem, za razliko od krščanstva – novo priložnost. Slaba dejanja pa vendarle ne ostanejo nekaznovana: v kakšnem okolju se boš utelesil, je odvisno od tega, kaj si počel v prejšnjem življenju.

V nasprotju s pogosto zmoto je hinduizem monoteistična vera (zanimivo je, da ga kot takega priznavajo celo muslimani, ki so sicer glede teh vprašanj tako občutljivi, da jih moti celo krščanska božja troedinost). Hindujski imajo Bog Stvarnika (Brahma), sicer pa se Bog lahko učloveči, kjerkoli je to potrebno, denimo tam, kjer so se ljudje preveč oddaljili od vere. Tako so Hindujski tudi Kristusa načelno pripravljene priznati kot pravega učlovečenega Boga, vendar le enega od njih, enakovrednega, denimo, hindujskemu Krišni, ki smo ga uvozili tudi k nam na Zahod.

Tako kot so nekateri kristjani bolj navezani na Boga Očeta in drugi na Sina, spet tretji pa se v svojih molitvah obračajo malone zgolj na sv. Marijo ali pa imajo v časteh kakega drugega svetnika, imajo hindujski na izbiro veliko

število bogov. Čaščenje je pogosto izključujoče: nekdo časti le Šivo, drugi le Krišno. Kot smo že omenili, ima vsak človek svoja nagnjenja, svoje okolje in izobrazbo ter svoje poglede na svet, zato tudi Boga ne vidijo vsi enako. Hinduizem tudi ne nasprotuje temu, da nekdo, ki je manj izobražen, najde Boga v idolu, drugi, bolj razgledan, pa sledi zapletenim verskim obredom. Pomembno je, da se za vsemi podobami in osebami skriva isti Bog.

Vse veje hinduizma družijo nenasilnost – ki je navsezadnje skupna vsem velikim verstvom. Še posebej poudarja nenasilnost do sebe, tako na duhovno kot fizično.

Skladno s tem je hinduizem znan kot strpna vera. Indijo si je delil z budisti, muslimani, sikhi, kristjani in drugimi, zato je vse te vere sprejel in vključil v svojo kulturo. Po Ramakrišni je *»Bog ustvaril različne religije, da bi zadovoljil različna prizadevanja, dobe in dežele. Človek lahko doseže Boga, če z iskreno pobožnostjo hodi po kateri koli teh poti«*. Žal pa tudi hinduizem pozna ločine, ki niso nič manj nestrpne in nasilne do drugače verujočih kot podobna gibanja v drugih verah.

Črni madež hinduizma je kastni sistem. Indijska družba je bila tradicionalno strogo razdeljena na kaste; sprva

štiri, danes pa jih je prek tri tisoč. Poroke ljudi iz različnih kast in celo sodelovanje v skupnih obredih je bilo prepovedano. Kaste so bile dedne, z njimi pa so bili povezani tudi privilegiji v družbi. Najhuje pa se je godilo z *nedotakljivimi*, ki so bili izven kast. V obrambo sistema pa je potrebno povedati, da Indija nikoli ni poznala suženjstva; vsi verski reformatorji so poskušali kaste odpraviti, prepoveduje jih tudi sodobna indijska ustava, vendar so še vedno ostale del kulture.

Zahod hinduizma žal ne pozna v vsej njegovi globini, temveč le v dveh zahodno pomehkuženih iz splošnega konteksta iztrganih prvinah. V Ljubljani pogosto vidimo častilce Krišne, ki v oražnih haljah marširajo po mestu ali pa čepe pod Prešernovim spomenikom prepevajo prijetne melodije na besedilo Hare Krišna, Hare Rama. Naključni mimoidoči tako zlahka dobijo vtis, da hinduizem ni nič več kot vegetarijanstvo in lahkotno prepevanje, pripadniki gibanja pa se iz propagandnih namenov tudi ne trudijo »kvariti« tega vtisa. Druga oblika, v kateri smo uvozili hinduizem, je »joga«. Oblike joge in njihov namen smo našli zgoraj; zahodna joga je le pozunanjena radžajoga, namen, s katerim se je lotevajo, pa je boljša telesna kondicija in

počutje. Hinduizem tega cilja – telesne lepote in sposobnosti – ne obsoja, kam višje od »otroške igre« pa ga ne uvršča.

Budizem

Če ima hinduizem pri nas prizvok eksotične kulture, je budizem znan po svojem intelektualnem pridihu. Razlog je nemara predvsem v iskanju razsvetljenja z meditacijo in nenavadnimi zenovskimi koani. Tako kot je krščanstvo več kot neskočno ponavljanje zdravamarij, pa je tudi budizem več kot le ploskanje z eno roko.

Buda je bil rojen leta 563 pred Kristusom, njegovo pravo ime pa je Siddharta Gautama Sakjaski. Legenda pravi, da mu je bilo ob rojstvu prerokovano, da bo bodisi združil Indijo kot veliki osvajalec ali pa bo postal svetovni odrešenik. Njegov oče si je prizadeval za prvo, mu dal tri palače in 40.000 plesalk ter ga varoval pred »vsako odvratnostjo«. Nekoč pa se je straži izmuznil skrivenčeni starec in ko ga je Siddharta zagledal, je spoznal starost, kmalu pa je videl tudi bolnega, mrtvega, revnega... Ušel je z dvora, se naučil radžajoge (hindujci zato v Budi včasih vidijo predvsem reformatorja hinduizma), poskusil z askezo, a vse to je bilo jalovo početje brez sadov. Tako se je Siddharta odločil, da bo sedel pod drevo in meditiral, dokler ne doživi spoznanja. Tako kot Kristusa v puščavi ga je napadal

skušnjavec, a Siddharta je vztrajal, dokler ni doživel razsvetljenja in postal Buda, Razsvetljeni. Po tem je skoraj pol stoletja hodil po Indiji in pridigal, umrl pa okoli leta 483 pred Kristusom.

Tako kot je Buda po svojih dejanjih in učenju nekoliko podobnem Kristusu, je po politični plati podoben tudi Martinu Lutru. Budizem je indijsko protestantstvo, odgovor na vse, kar je bilo narobe s hinduizmom. Najvišja sekta je izkoriščala nižje; obredi so postali mehanična sredstva za doseganje čudežnih rezultatov, pojavljalo se je dlakocepstvo, sanskrt je postal podobno neživljenjski jezik kot v katolištvu latinščina, božjo milost pa so ljudje izkoriščali, kot da jih odvezuje odgovornosti. Buda je zato učil religijo brez avtoritete, brez obredov, tradicije in nadnaravnega. Tako budizem poudarja enakost, nasprotuje kastam in ne dela prav nobenih razlik med moškimi in ženskami. Zanimiv je tudi budističen odnos do vprašanja obstoja Boga: medtem ko je v hinduizmu božjih oseb ogromno, Bog v budizmu sploh ni osebno bitje, tako kot v drugih monoteističnih religijah. Bog v budizmu je »stalni, nespremenljivi, neminljivi, negibni, večni, nesmrtni in nenastali, ... poslednji cilj in edina izpolnitev našega življenja, večni, skriti in nedoumljivi Mir«. Bog je torej

bolj stanje kot oseba. V nobenem primeru pa, kot naivno mislijo nekateri, Buda ni budistični bog.

Tako kot hinduizem tudi budizem pozna reinkarnacijo in za cilj človekovega življenja postavlja stanje nirvane, iz katerega se človek ne inkarnira več.

Po Budovi smrti se je budizem razcepil ob več vprašanjih, med katerimi je najpomembnejše, ali naj vsak doseže razsvetljenje sam, kot od sveta odmaknjen menih, ali pa naj pri tem (in po tem) pomaga tudi drugim? Druga skupina si je nadela ime *mahajana*, veliki splav; splav zato, ker vozi ljudi čez morje življenja do obale razsvetljenja. Prva skupina je zato postala znana kot *hinajana*, mali splav; nezadovoljni z manjšalnico, so se poimenovali tudi *teravada*, pot starejših, trdeč, da predstavljajo izvorni budizem. Prvi se torej z zbranostjo in meditacijo bojujejo za razsvetljenje in nirvano, drugi se s samega roba nirvane tako kot Buda vračajo v svet vodit druge.

Čeprav se je razvil v Indiji, se je budizem prijel predvsem na Kitajskem, Koreji, Japonskem in drugih vzhodnoazijskih državah. Po zaslugi popularnega Dalaj Lame je pri nas znana predvsem tibetanska oblika budizma. Zaradi svojega odnosa do logike pa je že dolgo zanimiv zen budizem, ki se je razvil na Kitajskem, kjer so

ga krvavo zatrli komunisti, in na Japonskem, kjer je po drugi svetovni vojni, nasprotno, doživel razcvet zaradi nerodne prepletenosti šintoizma z japonskim nacionalizmom.

Zen budizem verjame – nič drugače kot krščanstvo – da ključna vprašanja presegajo omejeni človeški razum. Da bi učenec zena vseeno našel odgovor nanje, poskuša spraviti razum »iz ravnotežja« tako, da leta in leta premišljuje o *koanu*, ki mu ga je naložil mojster, denimo onem mojstra Wuja: »Krava gre mimo okna. Njena glava, rogovi in štiri noge, vse gre mimo. Zakaj ne gre mimo tudi rep?« Reči, da zgodba nima smisla, bi bilo za učenca predrzno. Z razmišljanjem o njem pa duha izčrpa, ga spravi v slepo ulico in se zanaša, da bo v tem stanju v trenutnem preblisku doživel razsvetljenje.

Šintoizem

Šintoizem je japonska vera, katere ime izhaja iz kitajskega *šin tao*, pot bogov. Gre za panteistično vero, ki vidi boga (*kami*) v naravi – drevesih, kamnih, vodi... Z evropske perspektive je še najbolj podobna grški mitologiji, saj vsebuje rodovnik bogov, pojasnjuje izvor Japonske in Japoncev in podobno. Obsega veliko zapletenih obredov, ki so povezani predvsem s cesarsko rodbino. Po šintoistični veri je cesarska rodbina neposredni potomec bogov, zato je cesar verski voditelj. To je bil celo v času šogunata, ko je bil brez praktične moči, isto vlogo pa ima tudi v moderni japonski.

V šestem stoletju, ko je na japonsko vdrl budizem, so ga preprosto povezali s šintoizmom. Po eni od različic je bil Buda eden od bogov, po drugi pa so bili šintoistični bogovi, tako kot ljudje, podvrženi krogu reinkarnacij.

V začetku dvajsetega stoletja, predvsem pa v gospodarski depresiji v tridesetih se je pojavilo močno nacionalistično gibanje, v kateri je pomembno vlogo odigral tudi šintoizem. V drugi svetovni vojni se je tako ta vera umazala s prenekaterim zločinom, posebej znani pa so nesmisli samomorilskih pilotov *kamikaz* (*kami kaza*

je božji veter, po vetru, ki je 1281 odgnal mogočno osvajalsko mongolsko ladjevje).

Po drugi svetovni vojni je cesar javno izjavil, da ni nikakršen potomec bogov, vera pa je tudi zaradi vojnih zločinov izgubila precej popularnosti.

Japonci so danes večinoma hkrati šintoisti in budisti; prva vera je pretežno namenjena veselim, druga resnim dogodkom. Novorojeni otroci med tridesetim in stotim dnevom življenja obišejo šintoistični tempelj, prav tako je večina porok sklenjenih po šintoističnem obredu, pogrebi pa so skoraj brez izjeme budistični.

Šintoizem je danes bolj povezan z japonsko kulturo in tradicijo. Japonci tako gojijo izjemno močno spoštovanje do starejših, do prednikov, do kmetov... Zanimiv in zgledovanja vreden je »itadakimasu«, fraza, ki jo izrečejo, pred jedjo. Znanka, dekle z japonske, pravi, da se, če tega ne izrečejo, počutijo, kot da bi jedli z umazanimi rokami. Fraza dobesedno sicer pomeni »to bomo ponižno pojedli«, izraža pa hvaležnost do tistih, ki so hrano pripravili, začeni s kmetom, ki jo je pridelal. Zares, kdor se pred jedjo spomni, da je moral za hrano nekdo delati, jo bo težje napol pojedeno vrgel stran.

Tudi v šintoizmu je torej marsikaj, po čemer se je vredno zgledovati tudi današnjim kristjanom.

Judovstvo

Medtem ko je vzhodnjake do sklepa o obstoju boga pripeljalo lastno razmišljanje, Judje (in prek njih mi) verjamemo v Boga, ki se človeku razodeva sam.

Prvi ga je zaslišal očak Abraham, katerega potomci Judje (po muslimanski veri pa so njegovi potomci tudi oni) so podedovali vero v enega samega boga, za razliko od okoliških ljudstev, kjer je bilo posebno božanstvo zadolženo za malone vsak naravni pojav. Judom se je Bog razodel kot stvarnik, edini in vsemogočni, nad katerim ni nikogar in, najpomembnejše, dober in usmiljen. Njegova želja je, da bi bili vsi ljudje srečni, torej je božja volja po judovski logiki nujno dobra za ljudi. Ne upoštevati jo je čista neumnost – ki pa jo pogosto počnemo. Grešnika doleti kazen, ker pa je Bog usmiljen, je mogoče napako z ustreznimi dejanji popraviti.

Judovska vera v veliki meri črpa iz zgodovine, ki stalno služi kot prisposodba za odnos med bogom in človekom: ljudstvu je šlo dobro, kadar je ravnalo po božji volji, kadar ne, pa so ga zadele nesreče. Judovska zgodovina je tako polna vzponov in padcev, doživeli so egiptovsko in

babilonsko suženjstvo, trpeli v uporih proti Rimljanom, kar tretjino vseh Judov pa je pogoltnil pekel holokavsta.

Judovska sveta knjiga je Tora, pet Mojzesovih knjig, ki vsebujejo zgodovino od stvarjenja do izhoda iz egiptovskega suženjstva v Izrael, poleg tega pa različne zapovedi, določila in opise obredov. K njim dodajamo, po zgledu farizejev, še različne druge knjige, predvsem dela prerokov in psalme (saduceji so temu nasprotovali).

Pomemben element judovstva je pričakovanje mesije, Davidovega potomca, ki bo rešil Izrael (torej Jude) in mu zavladal. Kristjani za razliko od njih verjamemo, da se je mesija že rodil in ni odrešil le Judov, temveč tudi vse njihove (duhovne) potomce.

Kot nakazuje že ime, je judovska vera predvsem vera judovskega ljudstva. Navezanost je tako močna, da so prvi kristjani, ki so bili Judje, razpravljali, ali sploh oznanjati evangelij drugim narodom ali ne. Kljub temu, da gre za majhen narod, pa je tako vpliv njihove vere ogromen, saj iz nje izhajata dve izmed velikih svetovnih verstev, krščanstvo in islam, torej je tudi vrednostni sistem, odnos do sveta, do Boga in do soljudi v velikem delu sveta tak, kot so ga zastavili Judje pred tremi tisočletji (oziroma tak, kot jim ga je po njihovi in naši veri narekoval Bog).

Kršćanstvo priznava judovske spise kot svete, po Kristusovih besedah, da judovske postave ni prišel razvezat temveč dopolnit. Judovska vera je torej del krščanske, izpustili smo le mnoge detajle in obrede, predvsem tiste, ki so bili primerni le za nomadsko ljudstvo, za druga ljudstva, ki živijo v drugih okoliščinah, pa ne bi bila primerna.

Judovski običaji so tako tudi del naše kulture. Omenimo le znano frazo »grešni kozel«, katere izvor je v Mojzesovi knjigi, ki določa, da je potrebno kot del obreda, s katerim dosežemo odpuščanje grehov, žrtvovati kozla tako, da ga naženemo v puščavo, da kot grešni kozel tja odnese greh. Nihče, ki uporablja to frazo, ne more zanikati, da naša civilizacija izvira prek krščanske iz judovske.

Kršćanstvo

Kršćanska vera izhaja iz judovske. Kristjani verjamemo, da se je na Božič judinji Mariji rodil sin, ki ni bil spočet od moža temveč po svetem duhu in ni bil navaden otrok, temveč učlovečeni Bog. Če smo pri judovstvu govorili o razliki med pasivnimi vzhodnimi bogovi, do katerih pridemo z razmišljanjem, in aktivnim judovskim bogom, ki človeka ne pusti pri miru, temveč se mu sam razodeva, je stopil po krščanstvu Bog še korak dlje. Postal je človek in bival med nami ter nas učil.

A to še ni najpomembnejše, učili so tudi mnogi pred njim in za njim, dasiravno ne pred ne za njim ni bilo takšnega učitelja. Bog Sin se je učlovečil, da bi prevzel nase naše grehe in opravil zanje podobno daritev, kot so jo opravljali Judje pred njim. Le da ni daroval živali ali druge hrane, temveč samega sebe, s smrtjo na križu; po tej daritvi nobene žgalne daritve niso več potrebne. S svojim vstajenjem od mrtvih pa je premagal smrt in, kot človek, postal »prvorojeni« – kot ga opevamo ob veliki noči.

Skrivnosti kristusovega rojstva, predvsem pa smrti in vstajenja, ki predstavljajo jedro krščanstva, so

pregloboke, da bi jih bilo mogoče razložiti v tej preprosti knjižici, niti to ne bi bilo smiselno: temu, ki krščanstva ne pozna, a bi rad o njem kaj izvedel, v naši deželi gotovo ne bo težko najti primerne sogovornika. Prvi, ki ga lahko kaj vpraša, je najbrž že za vogalom, v župnijski pisarni.

Islam

Islam je oznanil prerok Mohamed (pribl. 570 – 632). Ker ni bil pismen, so si razodetja, ki jih je doživljal v zamaknjenostih, podobnih epileptičnim napadom (nekateri menijo, da je bil dejansko epileptik), njegovi učenci dobesedno zapomnili in kasneje zapisali v sveti knjigi Koranu. Arabščina je zato posvečen jezik in čeprav Koran prevajajo tudi v druge jezike, je edina prava molitev mogoča v arabščini. Če se zdi to nenavadno, se spomnimo, da so bile tudi katoliške maše do drugega vatikanskega koncila, torej še vso prvo polovico dvajsetega stoletja, v latinščini.

Mohamedovo oznanilo je temeljilo na judovskem in krščanskem: oznanjalo je enega Boga, ki je vsemogočen in usmiljen. Besedo Alah bi dobesedno prevedli kot »ta bog«. Slovenski prevod je okoren, ker ne uporabljamo določnih členov; pomen besede najboljše naslika muslimanski vzklik »Ni boga razen Boga«.

Islam je zelo jasen: Musliman mora

- izpovedovati, razumeti in verjeti, da ni boga razen Boga in da je Mohamed njegov prerok,

- moliti petkrat dnevno: ob zori, opoldan, sredi popoldneva, ob zahodu in po mraku,
- dajati miloščino ubogim,
- postiti se v času ramadana, če zmore,
- vsaj enkrat v življenju romati v Meko.

Kdor se ne drži teh »petih stebrov« islama, ni musliman.

Med verskimi določili omenimo še prepoved vsakršnih svetih podob, zato v džamijah ni nobenih slik, ne živali ali rastlin ne nežive narave, pač pa se je razvila čudovita umetnost kaligrafije, okraševanja črk.

Pomembna so tudi posvetna določila: prepovedano je jesti svinjino in piti alkohol, igrati na srečo, goljufati in posojati denar na obresti. Obenem so se vsi spreobrnjenci v islam zavezali, da ne bodo napadali svojih bratov v veri.

Dobro povezana in usklajena skupina ljudi, ki se za razliko od ostalih niso napijali, goljufali in ne pobijali med seboj, je seveda morala uspevati. Vera je hitro postala zelo perspektivna in nevarna za ustaljeno mnogoboško prakso, zato je bil Mohamed izgnan iz Meke. Sprejeli so ga v drugi oazi, Medini. Mesti sta se zapletli v vojno, v kateri je Mohamed zmagal, vendar se nad poraženci ni znesel, kakor bi bilo za one čase običajno. Po njegovi modrosti je na osnovi islama nastal

mogočen imperij, ki se je kmalu raztezal od Atlantika do severne Indije: bitka, v kateri je Karel Martel pri Toursu končal arabski prodor iz Španije proti osrčju Evrope, je bila leta 732, točno sto let po Mohamedovi smrti.

(Nekateri bitko opisujejo kot odločilno za krščanskost Evrope, zmernejši pa ocenjujejo, da komunikacije tistega časa niso omogočale trajnega obstoja večjega imperija.)

Mohamed je menil, da je človeško razumevanje Boga le omejeno, torej so vsi opisi, ki jih imamo, zgolj približni in nenatančni. Različne vere, ki častijo enega Boga, tako govorijo o enem in istem bogu, le z različnih perspektiv. Odtod Mohamedova strpnost do vseh »ljudstev knjige«, ki vključujejo tudi Jude in kristjane. Muslimani se štejejo za potomce drugega Abrahamovega sina, Izmaela, preroki pa so vsi, ki so bili v neposrednem stiku z Bogom, torej tudi Adam, Mojzes in Jezus; Jezus torej zanje ni Bog, je pa pomemben prerok, zato častijo tudi njegovo mater Marijo. Mohamed je zadnji v tej vrsti prerokov, njihov pečat, za katerim ne bo nobenega več. Islam je teološko blizu judovstvu, ključna razlika med muslimani in kristjani pa je v odnosu do Kristusa.

Mohamed je iskal prijateljstva z Judi, zato so muslimani prvotno molili obrnjeni proti Jeruzalemu. Šele ko so ga Judje dokončno zavrnil, so se obrnili proti Meki.

O Mohamedovem odnosu do kristjanov pa pove veliko dogodek, ko je krščanska delegacija, ki je bila na obisku pri njem, želela maševati. Napotil jih je v džamijo, saj je to »prostor, kjer se časti Boga«.

Islamska država je bila versko tolerantna in načelno ni nasilno spreobračala. Nemuslimani sicer niso mogli zasesti vodstvenih funkcij v državi, vendar se jim je godilo boljše kot nekristjanom v krščanskih deželah. Plačevati so morali poseben davek, vendar je bil ta navadno nižji od davkov, ki so jih plačevali prejšnji državi, denimo bizantinski. Obenem je bilo to le neke vrste izenačenje: ker so morali muslimani že po veri dajati miloščino ubogim, je bilo pravično, da se breme »socialnega prispevka« prenese na oboje.

Islam je prinesel veliko pravic ženskam. Število žena je *omejil* na štiri in zahteval, naj se mož do vseh žena vede enako. Ženam je dal osebno lastnino, pravice pri ločitvi, onemogočil ločevanje od nosečih žena in podobno.

V času srednjega veka, ko si Evropa še ni opomogla od padca rimskega cesarstva, sta bila kultura in znanost doma pri Arabcih. Veliko antičnih del se je ohranilo prek arabskih prevodov. V Cordobi, ki je postala pomembno znanstveno središče, se je pri arabskih učiteljih med drugimi šolal prvi francoski papež, Silvester II., ki je s

svojim znanjem matematike in filozofije tako prekašal sodobnike, da so verjeli, da zna čarati. Evropejci se imamo radi za najnaprednejšo raso, a pred tisoč leti so nas Arabci najbrž gledali tako, kot mi njih danes – nekoliko zviška.

Islam ima – predvsem pa je to pridobil skozi zgodovino – tudi veliko temnih strani.

Kristusa je rekel, da »njegovo kraljestvo ni od tega sveta«. Muslimani, nasprotno, verjamejo, da bo ves svet nekoč ena sama velika islamska država in vsak musliman se mora za to truditi. Islam je za razliko od krščanstva že v osnovi politična religija in verski voditelji so bili skozi vso zgodovino tudi politični voditelji; za sodobni primer se spomnimo iranskega Homeinija. Džamije za muslimane niso le versko, temveč vedno tudi kulturno in politično središče; vsako drugačno govorjenje je sprenevedanje.

Mohamed je musliman prepovedoval medsebojno vojskovanje, vendar je tako prepoved zlahka zaobiti, če neke muslimane imenujemo »neprave«. V veri, ki verskega voditelja enači s posvetnim, je lahko nepravi že nekdo, ki živi v drugi državi. Po Mohamedu je tako hitro prišlo do razcepa na več frakcij (denimo šiite in sunite) zaradi sporov glede nasledstva.

V zgodovini naših krajev poznamo islam predvsem po turških vpadih. Nanje sicer lahko gledamo kot na krvavo plenjenje in pobijanje po naši deželi, vendar je bilo to povsem v duhu tedanjega časa; nič drugače se ni dogajalo v vojnah v tedanji Evropi.

Mnoga določila, ki so prvotno revolucionarno izboljšala položaj žensk, so z vidika zahodne civilizacije zastarela in ženske postavljajo v podrejen položaj.

Z islamom je povezano tudi poulično nasilje, denimo nedavni nemiri v Parizu. Osnovni problem je sicer socialni položaj potomcev cenene tuje delovne sile, vendar je islam, tako kot v svojem začetku, spet religija, ki politično povezuje in navdihuje svoje pripadnike.

V današnjem času to religijo, katere ime pomeni isto kot sorodna hebrejska beseda »shalom«, mir, torej žal poznamo po kratenju pravic, diktaturah, nasilju in terorizmu. O tem, kako in zakaj je prišlo do moralnega padca islama, bodo morali soditi zgodovinarji, ki pridejo za nami. Za nas pa je pomembno, da se zavedamo, da islam ni religija barbarov, čeprav se žal pogosto zazdi tako, temveč vera, katere pripadniki častijo istega Boga kot mi in priznavajo večino naših prerokov. Glede barbarstva pa si le zapomnimo, da smo bili v nekem obdobju barbari mi, ne oni.

Literatura

Opise daljnih vzhodnih religij smo črpali iz knjige **Svetovne religije** (H. Smith, v slovenskem prevodu je izšla pri založbi Obzorja Maribor, 1996). Knjigo boste brez težav našli v knjižnici. Poleg teh ver opisuje tudi judovsko, krščansko in islam, predvsem pa je občudovati njen spoštljiv odnos do vsake vere. Duh knjiga je v veliki meri navdihnil tudi idejo za jaslice.

Pri opisu islama smo uporabljali več knjig. Omenimo le **Islam: A Thousand Years of Faith and Power** (J. Bloom and S. Blair, Yale University Press, New Haven, 2002) z odličnim, lepo berljivim opisom prvega tisočletja te vere, **Islam: A Short History** (K. Armstrong, Random House, New York, 2000) pa se konča s turškim imperijem. Knjiga **What Muslims Believe** (J. Bowker, Oneworld, Oxford, 1998) je zanimivo branje, ki v obliki intervjujev predstavlja poglede v Angliji živečih muslimanov na moderne dileme islama, od svete vojne do feredže.

Judovstva in krščanstva v knjižnici nismo posebno podrobno opisovali, zato – pa tudi zaradi tega, ker smo v teh verah »doma« – nismo uporabljali posebne literature. Skušnjava, ki smo jo imeli pri pisanju, a smo

se ji odpovedali, saj bi zgrešila ali celo zavedla v stran od bistva vere, je bila opisati njeno zgodovino. Odlična knjiga, ki jo lahko priporočimo v ta namen, je **A History of the Church in the Middle Ages** (F. D. Logan, Taylor and Francis, London, 2002), ki se posveča predvsem tistemu zgodovinskemu obdobju, ki ga najslabše poznamo (oziroma imamo zaradi slovenskega povojnega zgodovinopisja nanj najbolj zmoten pogled). Podobna je zajetna **The Civilization of the Middle Ages** (N. F. Cantor, HarperCollins, New York, 1994) – učbenik zgodovine, ki se uporablja na mnogih angleško govorečih univerzah, ki pa se od naših razlikuje po tem, da se kljub resnosti bere kot roman, obenem pa predstavlja objektivni pogled na zgodovino tega obdobja.